

Nr 7.

Ankom till Riksdagens kansli den 19 april 1913 kl. 3 e. m.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av herrar Winbergs och Nilsons i Örebro motion, nr 217, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om ordnande av telefonförhållandena i Stockholm med omnejd.

Uti en inom Andra kammaren av herrar Winberg och Nilson i Örebro väckt och till dess tredje tillfälliga utskott remitterad motion, nr 217, hava motionärerna hemställt, att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte verkställa en undersökning, hur telefonförhållandena i Stockholm med omnejd må kunna ordnas på ett för såväl staten som allmänheten mer tillfredsställande sätt än vad nu är fallet, därvid jämväl må utredas, huruvida en för staten antaglig överenskommelse kan träffas för statens övertagande och inlösande av det enskilda telefonbolagets telefonnät, samt därefter för Riksdagen framlägga de förslag, vartill denna undersökning kan giva anledning.

Till stöd för berörda hemställan hava motionärerna anfört följande: *Motioner.*

»Sedan de kontrakt, som telegrafstyrelsen avslutat med Stockholms Allmänna telefonaktiebolag och Stockholms Bell telefonaktiebolag angående samtrafik mellan telegrafverkets och bolagens nät, uppsagts till upphörande med utgången av juni månad 1901, har, på telegrafstyrelsens initiativ,

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 13 saml. 3 avd. 7 häft. (Nr 7.) 1

frågan om ordnande av telefonförhållandena i Stockholm med omnejd i form av mellan telegrafstyrelsen och bolagen uppgjorda avtal tre gånger underställts Riksdagens prövning. Dessa avtal — köpeavtalet den 28 december 1901, köpe- och bytesavtalet den 9 februari 1904 samt köpeavtalet den 8 mars 1906 — hade erhållit Kungl. Maj:ts godkännande men vunno icke Riksdagens bifall.

Denna frågas stora betydelse, icke endast för huvudstaden, utan för hela landet, gör det emellertid nödvändigt, att densamma icke får lämnas åt sidan, utan löses på ett eller annat sätt. Då det varit på Riksdagens motstånd mot då föreliggande förslag, som hela frågan förut tre gånger strandat, torde det ej vara att förvåna sig över, om Kungl. Maj:t eller vederbörande ämbetsverk låtit frågan tills vidare vila. Men då det väl ändå torde vara den allmänna meningen, att det nuvarande synnerligen olämpliga förhållandet med huvudstadens telefonväsen icke bör fortfara, synes Riksdagens uppmärksamhet böra fästas på nödvändigheten av att frågan åter upptages och att således Riksdagen må bliva i tillfälle att själmant uttala sig för behovet av en lösning. Sättet därför kan givetvis icke i motionsväg framläggas, helst erfarenheten från frågans föregående förekomst på Riksdagens bord tydligen ådagalagt, att dess lyckliga lösning möter stora svårigheter och kräver en synnerligen ingående förberedelse och behandling. Samma erfarenhet synes dock även giva vid handen, att det är på Riksdagen det beror att genom ett principuttalande föra den svävande frågan vidare.

En kort rekapitulation av frågans förhistoria torde här vara på sin plats.

Vid framläggandet av det första köpeavtalet framhöllos de olägenheter, som redan då för 12 år sedan skarpt trätt i dagen såsom en oundgänglig följd av de båda jämsgående telefontäten — statens och de enskilda bolagens. Sålunda hade för de olika förvaltningarna, som omhänderhaft skötseln av var sitt telefontät inom samma begränsade område, även det dåvarande tillståndet erbjudit mångfaldiga svårigheter i tekniskt och konstruktivt hänseende, vilka dessutom orsakat mycket avsevärda kostnader, i vilket hänseende erinrades om de av dåvarande förhållanden betingade, men eljest obehövligen dubbla linjerna för såväl förbindelse- som abonnentledningar. Allteftersom telefonen utbredd sig hade de därav föranledda svårigheterna ökats, och detta naturligtvis i mycket större grad, än som motsvarat den direkta ökningen av abonnentantalet. Vilken betydelse detta redan då ägt framginge tydligt nog därav, att telegrafverket och allmänna bolaget för det dåvarande haft ett 80-tal sta-

tioner på samma orter, till vilka de båda förvaltningarna måst framdraga skilda ledningar. Man hade också blott behöft kasta en blick på de väldiga stolplinjer, överfyllda av telefontrådar, vilka från Stockholms tullar parallellt följt varandra på flera mils sträckor, för att kunna inse, huru som den rådande dualismen inom Stockholmskretsens telefonväsen endast härvidlag orsakat en fullkomligt onödig utgift för byggandet av ett par tusental kilometer telefonledningar.

Att även i städerna de dubbla stationerna vållat utom direkt kostnader även stora obehag hade varit självklart, likasom att även där abonnentledningarnas ordnande, vare sig de framdragits till stationerna i luften eller i gatorna, icke varit förenat med mindre svårigheter och kostnader än på landsbygden. Säkert vore, att de onödiga utgifter, som vållats genom detta de olika telefontätens exploaterande inom samma område, vore av sådan betydelse, att den anordning, som nödvändiggjorde den, ingalunda kunde i nationalekonomiskt avseende betecknas såsom välbetänkt.

För det allmänna uppstode likaledes såväl på landet som i städerna olägenheter därav, att, då olika förvaltningar nödgades göra skilda anläggningar, vägar och mark belamrades av stolplinjer och hinder i trafiken framkallades, varjämte stativen på taken och dylikt framkallade svårigheter och verkade vanprydande, m. m. — allt i onödigt hög och vid högre grad än vad som skulle erfordrats, om förvaltningen varit gemensam.

Där sammanföle således statens och allmänhetens intressen med varandra gent emot ett enskilt affärsföretag.

Kungl. Maj:t hade uppdragit åt filosofie doktorn C. C. P. Herslow, telegrafdirektören J. S. Rasmussen i Kristiania och telegrafdirektören N. R. Meyer i Köpenhamn att i egenskap av sakkunniga avgiva utlåtande angående det ifrågasatta köpet, och efter en särdeles grundlig utredning funno dessa därav framgå, att den överenskomna köpesumman omkring 13,800,000 kronor, beräknad såsom likvid för anläggningskostnaden, angäve ett billigare pris per abonnentapparat än vad motsvarande rikstelefonanläggningar kostat staten, likaledes billigare än de pris, som i utlandet erlagts vid därstädes av statsverket gjorda inköp av privata telefontät, ävensom billigare än de pris, varför enskilda telefontät i Sverige kunnat tidigare av staten förvärvas; samt att samma köpesumma, betraktad såsom ett kapital, placerat i syfte att giva en tillfredsställande avkastning, måste beräknas redan från början skola lämna en annuitet, tillräcklig till kapitalets fulla förräntning och snabba amortering.

Statsutskottet hyste emellertid den mening, att det varken från statens eller allmänhetens synpunkt var av behovet påkallat att då med

rikstelefonen införliva ifrågavarande enskilda telefonnät. Utskottet ingick därför icke i närmare prövning av de föreslagna villkoren för köpet; dock syntes det utskottet icke sakna skäl antaga, att den fordrade köpeskillingen ej obetydligt överstege det verkliga värdet av telefonnäten och fastigheterna i fråga, liksom det ock syntes vara ganska tvivelaktigt, att denna egendom skulle i statens hand lämna en så stor avkastning, som beräknats. Ingen reservation.

Förslaget blev av Riksdagens båda kamrar avslaget. Av debatten framgår, att man på sina håll ansåg köpeskillingen vara för hög, varjämte man kan läsa genom raderna, att den strax förut med döden avgångne chefens för telegrafverket fränfalle ingivit en viss tveksamhet. Från några håll framhölls nyttan av att behålla konkurrensen fri på detta område, vilket å andra sidan skarpt bemöttes från håll, där man ansåg, att statsmonopol i detta fall var det enda riktiga och att erfarenheten visat, att upplåtelsen åt enskilde av kommunikationsföretag ginge över till privatmonopol, som vore värst av allt. Samma mening framhölls särskilt av hrr S. A. Hedin och Hj. Branting.

Det vid 1904 års riksdag framlagda köpe- och bytesavtalet avsåg, att huvudstaden och dess omgivningar skulle uppdelas i två särskilda verksamhetsfält, det ena för statens telefonväsende och det andra för de enskilda bolagens, och skulle i sammanhang därmed fri samtrafik anordnas mellan de olika telefonnäten.

Därvid framhölls, hurusom det dåvarande tillståndet, då de 68,000 rikstelefonapparaterna och 35,000 apparaterna hos telefonbolagen icke kunde komma i telefonförbindelse med varandra, kunde utan vidare betecknas såsom otillfredsställande. Det vore en bjudande nödvändighet att söka råda bot för den inskränkning i kommunikationsväsendet, som genom avstängningen uppkommit. Den enda utväg, som dittills funnits i detta hänseende, vore att på ytterligare tio år sluta avtal om samtrafik mot tio öres övergångsavgift för samtal. Det hade förut tillräckligt framhållits, att genom en sådan anordning skulle på telegrafverkets och den telefonerande allmänhetens bekostnad bolagen beredas tillfälle till en oskäligen hög ökning i abonnemangsantal. En övergångsavgift av fem öre skulle i avsevärd mån utjämnat det anmärkta missförhållandet, men bolagen hade förklarat sig av hänsyn till bolagens bestånd och utvecklingsmöjlighet icke kunna vara med om en så låg övergångsavgift.

Vidare framhölls även då önskvärdheten att undvika olägenheten med dubbla telefonledningar överallt och åt alla håll, i staden och på landet. I den mån, abonnentantalet växte, bleve svårigheterna att framdraga de dubbla abonnent- och förbindelseledningarna allt kännbarare. Telegrafverket och allmänna bolaget hade då bortåt 100 stationer på samma orter, till vilka de båda förvaltningarna måste framdraga skilda ledningar. Ur allmän ekonomisk synpunkt måste det betraktas såsom en fullkomligt onödig utgift att bygga minst ett par tusental kilometer telefonledningar, där hälften skulle göra samma nytta. Det måste göra intyck av ytterligt oekonomisk förvaltning att se dubbla telefonstolplinjer följa så gott som alla landsvägar inom 70-kilometersområdet.

Mot det framlagda förslaget erinrade statsutskottet särskilt, att staten genom avtalet skulle, vad anginge rikets största kommun och dess omnejd, avhända sig rätten att bestämma avgifterna för rikstelefonens tillhandahållande åt allmänheten samt binda sig vid upprätthållande av viss i avtalet framställd taxa härför. Utan medgivande av de enskilda bolagen skulle staten sålunda icke kunna företaga någon ändring i denna taxa, och enda utvägen för staten att bliva fri från detta beroende, som helt visst snart komme att visa sig besvärande, skulle vara att begagna sig av den i avtalet medgivna rätten att inlösa hela det enskilda nätet. Och denna inlösen skulle, när den komme att ske, äga rum på villkor, som redan blivit bestämda. Detta syntes utskottet vara i hög grad oegentligt, då man icke borde lämna obeaktat, att på ganska kort tid väsentligen förändrade förhållanden kunde inträda med avseende å telefonväsendet, dess utveckling och anordningarna för detsamma. Utan att därför ingå i närmare prövning av övriga bestämmelser i avtalet avstyrkte utskottet förslaget.

Fem reservanter, samtliga från Första kammaren, tillstyrkte detsamma med ändring av bestämmelserna rörande inlösningsrätten.

Riksdagens båda kamrar avslogo även förslaget. Under debatten framhölls huvudsakligen, att man ansåg att de enskilda bolagen hade dragit det längsta strået vid uppgörelsen, ävensom att, om staten skulle köpa de enskilda bolagens nät, det vore bättre, att köpet skedde på en gång.

Vid framläggandet av 1906 års förslag, som var ett rent köpeavtal, framhölls, att de förut framhållna svårigheterna år för år ökades. Särskilt påpekades från den icke minst beaktansvärda ekonomiska sidan av saken,

att, då förr eller senare de enskilda Stockholmsnäten komme att inkorporeras med rikstelefonnätet, det torde vara uppenbart, att det vore ekonomiskt fördelaktigt, att denna sammanslagning skedde så snart som möjligt. Ar för ar ökades antalet bredvid varandra framdragna, dubbla kabel- och linjesträckor såväl inom staden som i dess omgivningar, under det att man, om anläggningarna tillhörde samma förvaltning, i många fall kunde nöja sig med enkla router; likaledes kunde antalet reserver minskas, en omständighet, som givetvis icke vore utan sin ekonomiska betydelse.

Om tillståndet med dubbla telefonnät i Stockholm och dess grannskap sålunda ur nationalekonomisk synpunkt måste anses förkastligt vore denna anordning även för allmänheten otillfredsställande. Vid början av år 1902, medan ännu samtrafik ägde rum mellan rikstelefonnätet och de enskilda näten, utgjorde antalet abonnenter, som höllo dubbla apparater, en i rikstelefonnätet och en i någon av de enskilda, omkring 2,900 stycken. Dessa samtida abonnemang avsågo emellertid olika syften så till vida, att den ena apparaten huvudsakligen tillgodosåg affärsverksamhetens och interurbantrafikens behov, varemot den andra var beräknad för privatlivets tjänst och lokaltrafiken i övrigt, varför det för flertalet av dessa abonnenter skulle bli alltför obekvämt att, även efter samtliga nätens samlande i en hand, avstå från den ena av de båda apparaterna. Efter samtrafikens avbrytande hade givetvis behovet av dubbla apparater stigit, och uppgick antalet av sådana apparater vid 1906 års början till omkring 6,300 stycken. Med den benägenhet telefonen visat sig hava att år för år så att säga tränga längre och längre ned eller, med andra ord, med den nödvändighet, som gjorde sig gällande för innehavare av handels- och hantverksrörelse även med mindre omfattning att skaffa sig telefonförbindelse, komme säkerligen antalet sådana dubbelabonnemang att befinna sig i en ständig tillväxt, och sålunda ett allt större antal personer bli nödsakade att erlægga dubbla abonnemangsavgifter. Efter nätens sammanslagning behövde tydligen endast de abonnenter skaffa sig dubbelapparater, som på grund av sin omfattande telefonkorrespondens hade användning för mera än en apparat.

Statsutskottet fann denna gång de skäl, som anförts till stöd för det föreslagna köpet, övertygande, samt betonade, att olägenheterna av det dåvarande tillståndet med utbredning av dubbla telefonnät i Stockholm och dess omgivningar hade, i mån som näten tillväxt, framträtt allt skarpare, och att det måste synas mer och mer angeläget, att dessa samfärdsmedel med det snaraste ordnades på ett sätt, som ej blott bättre än det nuvarande tillgodosåge den telefonerande allmänhetens intressen, utan även ur teknisk och nationalekonomisk synpunkt vore mera tillfredsställande. De stora

olägenheter och brister, som i berörda hänseende vore förenade med de rådande telefonförhållandena i huvudstaden med omnejd, hade närmare påvisats av telegrafstyrelsen och departementschefen. Utskottet ville särskilt framhålla den nationalekonomiska förlust till ej ringa belopp, som förorsakades genom de många av dåvarande förhållanden betingade, men eljest obehövliga dubbla telefonledningarna i kabel och på stolpar, de dubbla stationerna med betjäning samt de skilda förvaltningarna jämte en mångfald därmed sammanhängande utgifter, som vid ett enhetligt ordnande av telefonväsendet skulle kunna väsentligt minskas. Den bästa utvägen för lösning av frågan syntes utskottet otvivelaktigt vara, att staten genom köp förvärvade de enskilda telefontäten. Med avseende därå och då på ett, såvitt utskottet kunnat finna, fullt tillförlitligt sätt blivit ådagalagt, att den köpeskilling, som betingats i den då förslagsvis träffade uppgörelsen, skulle kunna av telegrafverket förräntas och återbetalas inom en jämförelsevis kort tid, ansåge sig utskottet hava giltiga skäl tillstyrka godkännande av det föreliggande köpeavtalet.

Reservation avgavs av tre ledamöter i Första och åtta i Andra kammaren.

Från debatten kan anmärkas, att motståndarna huvudsakligen funno priset för högt samt förslaget framdrivet av ett lokalt och ett bolags intressen.

Förslaget bifölls i Första kammaren med 70 röster mot 53, men avslogs i Andra kammaren med 142 röster mot 63. I den gemensamma voteringen föll frågan med 233 röster mot 132.

Denna historik talar sannerligen ett ganska värtaligt språk. Och ändå finner man, att de där framhållna svårigheterna för rikstelefonens utveckling och rationella skötsel, likasom de olägenheter för allmänheten, som redan för tolv år sedan framvingade det första förslaget, fortfarande kvarstå, såsom förefunnes det rakt ingen möjlighet till deras avhjälpande. Visserligen har efter överenskommelsen med Stockholms stad om kabelnedläggningen i gatorna för ett par år sedan äntligen en av de tekniska olägenheterna, ledningarnas jämsides framdragande, i viss mån och inom vissa områden tills vidare minskats. Men å andra områden kvarstå de, likasom de andra olägenheterna, och icke blott kvarstå, utan göra sig allt fort ännu mera kännbara med en år för år i förhållande till båda telefontätens tillväxt sig ökande styrka.

Och den även förut så ofta och så kraftigt framhållna national-

ekonomiska synpunkten, vilken måste karakterisera såsom i högsta grad förkastligt det alltjämt fortgående, men fullkomligt onödiga anordnandet av dubbelanläggningar, framträder i allt bjärtare dager, ju större penningsummor årligen slukas av den rådande dualismen med två olika telefonnätets exploaterande inom samma område.

I strävan att råda bot för dessa missförhållanden är det verkligen så, som vid ett föregående tillfälle av frågans behandling i få ord, men synnerligen belysande för hela frågans läge framhölls, nämligen att här sammanfalla statens och allmänhetens intressen med varandra, men gent emot dessa står ett enskilt affärsföretag. Det synes dock, som skulle staten icke sakna all möjlighet att på något lämpligt sätt göra slut på det nuvarande olidliga tillståndet. Enklast vore givetvis, om med det enskilda bolaget, som nu äger telefonnätet i Stockholm och dess omnejd, kunde träffas en överenskommelse, som båda statsmakterna kunde godtaga. Men om det skulle visa sig, att så ej kunde bliva fallet, förefaller det dock underligt, om staten därför behövde känna sig totalt maktlös gent emot detta låt vara mäktiga bolagsintresse.

Förutom de olägenheter i rent tekniskt och nationalekonomiskt avseende, som här framhållits, komma ytterligare de svårigheter och ökade utgifter, som på grund av nuvarande förhållanden drabba allmänheten inom här ifrågavarande område. För det första måste ju många hålla sig med två olika telefoner, vilket, om denna dualistiska oreda icke förekomme, vore för de flesta onödigt. Antalet rikstelefonabonnenter, som samtidigt även måste hålla sig med allmän telefon, uppgår till icke mindre än något över 11,000; dessa drabbas sålunda av en direkt merutgift därför att de äro bosatta å en plats med så ordnade, eller rättare oordnade, telefonförhållanden, som huvudstaden bjuder på. Men även övriga, som icke ovillkorligen tvingas att hålla de båda olika nätens telefoner, få även vidkännas stora obehag av det nuvarande tillståndet, i det de icke kunna komma i direkt förbindelse med det andra nätets abonnenter. Kommer därtill, att den allmänna uppfattningen synes vara den, att det enskilda bolaget ingalunda betjänar sina abonnenter på ett mera tillfredsställande sätt än rikstelefonnätet, utan snarare tvärtom — antagligen beroende på, att bolaget av sparsamhetskäl håller minsta möjliga arbetskraft — så tala alla skäl för, att en ändring till det bättre måste ske, såväl ur statens som allmänhetens intressesynpunkt.

Man må ha hvilken uppfattning som helst, rörande själva principfrågan om enskild eller statsdrift, i allmänhet. Här gäller det ett område, där man icke på minsta sätt kan göra gällande, att den enskilda företag-

samheten kan ha någon uppgift att fylla i konkurrensen med statsdriften, utan endast är ägnad att framskapa och vidmakthålla oreda och förvirring samt åsamka staten minskade inkomster och den enskilde medborgaren ökade utgifter och icke så litet obehag i övrigt. Det gäller här också ett område, där den enskilda företagsamheten icke har några utvecklingsmöjligheter, varför dess uppgift ju måste inskränka sig till att inom ett begränsat område och inom en viss tidsperiod direkt konkurrera med statens företag av samma beskaffenhet. Det finnes sålunda ingenting annat att anföra till försvar för den nuvarande ordningen än det intresse, som det enskilda bolagets aktieägare har, att så länge som möjligt åtnjuta högsta möjliga avkastning av det i företaget nedlagda kapitalet. Man måste då ovillkorligen fråga sig: är detta skäl tillräckligt motiv för, att de nu i alla avseenden olidliga förhållandena skola fortfara? Det förefaller åtminstone som man, under sådana förhållanden som här föreligga, borde vara enig om, att det enskilda intresset måste vika för det allmännas. Detta så mycket mer, som det väl inte bör vara omöjligt åstadkomma en uppgörelse på sådana grunder, att det enskilda bolagets intressenter i rimlig utsträckning tillgodoses utan att staten därför behöver uppskörtas.

Då nu, som förut omnämnts, Kungl. Maj:t vid upprepade tillfällen bragt frågan inför Riksdagen utan att denna kunnat godtaga något av de förslag till uppgörelse som framlagts, är det förklarligt, att intet nytt initiativ under senare tiden tagits av Kungl. Maj:t i syfte att åstadkomma en lösning av denna fråga.

Det bör därför vara Riksdagens sak att nu begära en undersökning, huruvida en för staten antaglig uppgörelse med bolaget kan åstadkommas. Innan man erhållit kännedom om, huruvida bolaget vid en dylik eventuell underhandling kommer att visa det intresse för frågans lösning, som man i detta fall borde ha rätt att påräkna, är det för tidigt att yttra sig om, vilka åtgärder som kunna och böra vidtagas, för den händelse bolaget här icke skulle visa rimligt tillmötesgående, då det gäller ordnandet av en för såväl staten som allmänheten så viktig fråga som denna. Klart är emellertid, att frågan på ett eller annat sätt måste lösas, och detta ju förr desto hållre.»

Med Stockholms stad har dels kungl. telegrafstyrelsen och dels aktiebolaget Stockholmstelefon under år 1911 ingått kontrakt angående nedläggande av kabelblockledningarna i stadens gator.

Telegrafstyrelsens och Stockholmstelefonens avtal med Stockholms stad.

De villkor, som stipuleras för rätt att i Stockholms stads gator,
Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 13 saml. 3 avd. 7 häft. (Nr 7). 2

öppna platser och vattendrag anbringa kabelblockledningar äro i dessa båda kontrakt av väsentligen samma innebörd.

Telegrafstyrelsen, resp. bolaget, skall före utgången av december månad till drätselnämndens andra avdelning inlämna plankarta över sträckningen av de kabelblockledningar, som äro avsedda att nedläggas under det följande året. Om icke med hänsyn till stadens egna anläggningar m. m. något allvarigare hinder möter för nedläggning av kabelblockledning, meddelas tillstånd till ledningens utförande. Kabelblocken skola nedläggas inom de områden, som enligt gällande normalsektionsritningar för ledningar i stadens gator äro reserverade för telefonkablar. Har staden anlagt ledningstunnel, skola ledningarna dit förläggas. Utan särskilt medgivande få kabelblock icke nedläggas under annan del av året än månaderna maj—september.

I kontrakten lämnas vidare föreskrifter angående kabelblocks nedläggande i förhållande till rörledningar och elektriska högspänningsledningar. Där telegrafverkets och bolagets ledningar korsa varandra eller skola läggas längs samma gata i samma grav, skall telegrafverket äga företrädesrätt att lägga sina kabelblock närmast ytan.

Beträffande undervattensledningar samt för blockledningens användande erforderliga nedstigningsbrunnar finnas särskilda bestämmelser.

För kostnader i följd av gatubeläggningens återställande och underhåll under tre år på grund av sjunkning efter nedläggning av blockledning m. m. erlägger telegrafverket, resp. bolaget betalning efter ett pris, som motsvarar stadens självkostnad, ökad med 10 procent.

Blockledningarna må icke utgöra hinder för att gata eller allmän plats uppbygges, och åligger det därför telegrafstyrelsen, resp. bolaget att, där sådant till följd av gatureglering anses nödigt utan gottgörelse stadigvarande flytta ledning till annat ställe, varöver staden förfogar.

Telegrafstyrelsen skall lika väl som bolaget under kontraktstiden avgiftsfritt tillhandahålla Stockholms stad ett antal av 25 tidsenligt inrättade telefoner.

Kontrakten upphöra att gälla fem år efter av endera parten gjord uppsägning. Dock föreskrives, att sådan uppsägning icke må ske före den 4 juli 1915.

I avseende på de avgifter, som telefonförvaltningarna ha att erlägga för rätten att nedlägga kabelblockledningar, innehålla kontrakten olika bestämmelser. Telegrafstyrelsen har icke att erlägga någon sådan avgift för ledningar, som efter kontraktets avslutande nedläggas. Dock skola de avgifter, som på grund av förut gällande bestämmelser utgå för tidigare

nedlagda blockledningar, fortfarande utgöras intill 1920 års utgång, varefter samma avgifter komma att upphöra.

Bolaget erligger däremot för i gatorna nedlagda kabelblock för varje år en hyra av 1 krona 50 öre för längdmeter av den vid årets slut nedlagda längden ledningar, rymmande mer än 7 stycken kabelpipor, samt 50 öre för varje längdmeter sådana ledningar, som rymma högst 7 kabelpipor.

I bolagets kontrakt finnas vidare några bestämmelser utan mot svarighet i det med telegrafstyrelsen ingångna, av innehåll, att bolagets nuvarande abonnementspris och anläggningsavgift inom Stockholm med omnejd icke må utan stadsfullmäktiges medgivande höjas, samt att, i den mån för allmänhetens betjänande erforderliga telefonledningar kunna anbringas i koncessionerade kabelblockledningar, skall detta, där drätsel-nämndens andra avdelning så fordrar, ske, och är bolaget skyldigt snarast möjligt borttaga därigenom obehövlige luftledningar.

Slutligen stadgas i det med bolaget träffade avtalet, att detsamma skall ställa säkerhet för fullgörande av de bolaget åliggande skyldigheter, samt att kontraktet är förverkat och kan av staden omedelbart hävas, därest bolaget i något hänseende underlåter att ställa sig kontraktets bestämmelser till efterrättelse.

Enligt Kungl. Maj:ts nådiga resolution den 1 maj 1891 meddelades Stockholms allmänna telefonaktiebolag tillstånd att å mark och inom område, som i kungl. kungörelsen den 20 april 1883 avses, till en utsträckning åt varje håll av 70 kilometer — fågelvägen räknat — från Stortorget i Stockholm bibehålla bolagets dåvarande telefonanläggningar och anordna nya dylika anläggningar under villkor, bland annat, att de för ledning erforderliga stolpar ej anbringades så, att hinder för landsvägs- trafikerna uppstode, och att vid lednings framdragande över kronans jord eller så, att den korsade statens järnväg, telegraf- eller telefonledning, bolaget ställde sig till efterrättelse de föreskrifter angående sättet för lednings framdragande, som meddelades av vederbörande ämbetsmyndighet.

Det sålunda meddelade tillståndet skulle gälla för en tid av 50 år med rätt för statsverket att vid nämnda tids utgång efter värdering inlösa bolagets ledningar utom Stockholm och för bolaget att, därest ej statsverket fem år före utgången av denna tid tillkännagåve sig vilja begagna sig av sådan lösningsrätt, å ledningarna erhålla ny koncession.

Sedan Stockholms allmänna telefonaktiebolag och Stockholms Bell-telefonaktiebolag till ett nybildat bolag, aktiebolaget Stockholmstelefon, överlätit sina telefonanläggningar i Sverige, blev på därom gjord under-

*Det enskilda
telefonnätets
koncession.*

dånig ansökning förenämnda Stockholms allmänna telefonaktiebolag genom resolutionen den 1 maj 1891 meddelade tillstånd angående bibehållande och anordnande av telefonanläggningar överlåtet på aktiebolaget Stockholms-telefon genom Kungl. Maj:ts resolution den 31 december 1907.

Tidigare förslag till uppgörelse med de enskilda telefonbolagen i Stockholm.

Såsom i ovanstående motion omnämnes, blevo de av telegrafstyrelsen med Stockholms allmänna telefonaktiebolag och Stockholms Belltelefonaktiebolag under åren 1890 och 1891 avslutade kontrakten angående samtrafik mellan telegrafverkets och bolagens nät av telegrafstyrelsen uppsagda till upphörande med utgången av juni 1901.

Anledningen till denna telegrafstyrelsens åtgärd var, såsom framgår av dess underdåniga skrivelse till Konungen den 28 december 1901, att ifrågavarande tio år gamla kontrakt icke ansågos motsvara de förändrade förhållanden, som särskilt under samma tiotal av år omgestaltat det svenska telefonväsendet. Sedan telegrafverkets abonnentantal stigit från knappt 3,800 vid 1890 års ingång till nära 50,000 år 1901 och rikstelefonen bildade ett sammanhängande, hela riket omfattande nät, som särskilt i Stockholm med omnejd räknade över 11,000 apparater, intoge nämligen rikstelefonen en helt annan ställning till de enskilda telefonnäten i Stockholm än vid tiden för samtrafikskontraktens avslutande.

Efter uppsägningen fördes underhandlingar om fortsatt samtrafik, därvid telegrafstyrelsen föreslog övergångsavgiftens bortfallande men bolagen höllo på denna avgifts bibehållande inom Stockholmsområdet och medgävo dess borttagande endast beträffande de interurbana linjerna till platser utom detta område. En sådan modifikation i samtrafiksvillkoren, att fri samtrafik skulle äga rum endast med de rikstelefonabonnenter, som voro bosatta utom Stockholmsområdet, och således där någon konkurrens icke fanns, skulle emellertid enligt telegrafstyrelsens uppfattning uteslutande vara till fördel för de enskilda bolagen, men innebära ett ytterligare försvårande för telegrafverket att vinna abonnenter i Stockholm.

Under givna förhållanden ansåg sig telegrafstyrelsen ej hava mer än två alternativ att välja emellan, nämligen att antingen låta all samtrafik avbrytas eller ock söka åt statsverket förvärva de enskilda bolagens telefonnät i likhet med vad i rikets övriga delar ägt rum. Medan den förra utvägen syntes styrelsen endast i fall av nödtvång böra anlitas, föreläge däremot så mycket starkare skäl för att staten övertog de enskilda näten.

Dessa skäl vore till en början av administrativ art. Endast om landets hela telefonverksamhet lades i statens hand, kunde det ordnande av landets telefonväsen, som icke längre borde undanskjutas, äga rum.

Det vore icke blott önskvärt utan rent av nödvändigt att staten, som ensam ordnade posten och telegrafverket i likartade former över hela landet, även ensam ordnade telefonförhållandena, vilka ju i själva verket ej vore annat än en viss gren av telegrafverksamheten i dess helhet.

Så länge statens telefoninstitution i själva brännpunkten av landet utsattes för konkurrens av liknande enskilda affärsföretag, vilkas intressen naturligt nog ginge ut på att efter förmåga inkräkta på statens egen telefonverksamhet, kunde man icke vinna den likformighet och den ordning, varförutan telefonväsendets fördelar såsom kommunikationsmedel icke kunde allmänt tillgodogöras.

Vid sidan av denna rent administrativa synpunkt erbjöde sig en annan icke mindre viktig av statsekonomisk natur. Härom yttrade telegrafstyrelsen i ovannämnda skrivelse följande:

»Staten har åt rikstelefoninstitutionens utveckling lämnat sitt kraftiga understöd i form dels av anslag, dels av lån till ganska stora belopp, och det torde väl då få anses vara i hög grad inkonsekvent att om också endast passivt tillåta en direkt privatkonkurrens, som försvårar för staten att erhålla valuta för sina anslag och för telegrafverket att fullgöra de för lånen stadgade amorteringsförbindelserna. Sådan har ock uppfattningen förut visat sig vara. För något mer än tio år sedan blev t. ex. statens postväsen utsatt för ett försök till liknande konkurrens å de för dylika företag alltid ekonomiskt tacksammaste platserna, huvudstaden och rikets andra stad, Göteborg, men försöket blev, så fort ske kunde, oskadliggjort. Och analogivis kan måhända här även hänvisas till Stockholms stads eget handlingssätt i avseende på de elektriska ljusledningarna. Enskilde tillåtas icke anlägga sådana ledningar, ehuru staden ännu icke på flera år ens kan lämna dylikt ljus just åt de trakter, där de enskilde velat genom anläggningar av ledningar avhjälpa det framhållna behovet.»

Beträffande den mera privatekonomiska synpunkten framhöll telegrafstyrelsen, hurusom det vore allmänhetens naturliga intresse att av telefonen betjänas så billigt och bekvämt som möjligt oberoende av den enskilda företagsamhetens av vinstutdelningens storlek påverkade åtgöranden. I båda hänseendena — billighetens och bekvämlighetens — vore telefonväsendets sammanförande i ett enda, staten tillhörigt nät att föredraga.

Telegrafstyrelsen påpekade vidare de betydande svårigheterna i tekniskt och konstruktivt hänseende av dubbla nät och dubbla stationer nom ett och samma begränsade område.

Såsom invändningar mot lämpligheten av inköpet av de enskilda telefontäten upptog telegrafstyrelsen det ofta hörda påståendet, att olägen-

heter lätt kunde tänkas uppstå genom upphörandet av konkurrensen, och den i sammanhang med konkurrensfrågan uttalade farhågan att, därest rikstelefonens och de enskilda näten komme under en förvaltning, de dåvarande låga riksabonnemangsprisen skulle höjas.

I konkurrensfrågan anförde telegrafstyrelsen bland annat, att det ej kunde förnekas, att konkurrensen på telefonens område inom vissa gränser och på sin tid haft betydelse genom de utvecklingssträvanden, som all tävling framtvinge. Men den tiden vore över, och det berättigade syfte, konkurrensen så uppfattad eftersträvat, vore nått. Sedan abonnemangsvgifterna sjunkit så lågt, som en rationell telefondrift medgäve, kunde konkurrensen ur ekonomisk synpunkt icke hava något mera att uträtta, utan måste, om den fortsattes, verka till skada, såsom ock skett. Att allmänna bolaget ännu kunde bibehålla samma abonnemangsvgift, 100 kronor, som bestämdes för 18 år sedan, ehuru telegrafverket redan i 7 års tid lämnat abonnemang med direkt tillträde till hela rikstelefonnätet för en till hälften nedsatt avgift, bevisade för övrigt, att någon konkurrens i vanlig mening ej existerade, utan att det vore det största nätet på platsen, som bleve bestämmande.

Vidare framhöll telegrafstyrelsen, att någon konkurrens i tekniskt eller administrativt avseende ej ens kunde sägas hava någonsin förekommit, såsom ömsesidigt eggande till telefonväsendets utveckling. De viktigaste förbättringar, som tillkommit, sedan telegrafverket börjat i någon avsevärd utsträckning upptaga telefonverksamhet, hade nämligen genomförts av telegrafverket.

Sina uttalanden i konkurrensfrågan sammanfattade telegrafstyrelsen på följande sätt:

»När alltså ekonomisk konkurrens numera icke existerar och någon teknisk i själva verket aldrig funnits till, synes det, som skulle den ofta upprepade hänvisningen till konkurrensens nödvändighet endast vara ett kritiklöst upprepat slagord, såvida den ej har sin grund i den oberättigade men för en viss del av allmänheten kännetecknande obenägenheten att tilltro statens ämbetsverk vilja och förmåga att, utan yttre sporrningar, av egen pliktmedvetenhet och intresse arbeta på en sund och tidsenlig utveckling av den verksamhet dem anförtrots.»

Beträffande den förmenta faran för höjning av abonnemangsvgifterna fann telegrafstyrelsen, att icke heller därvidlag konkurrensens till- eller frånvaro kunde äga någon betydelse, då det gällde ett statens ämbetsverk, som i olikhet med den enskilda affärsverksamheten icke behövde i första rummet hava blicken riktad på förvärvandet av största möjliga

årsinkomst. För egen del hade telegrafstyrelsen, som hittills successive period för period sänkt abonnemangsvillkoren över hela landet, icke hyst någon avsikt att vid uniformerande av hela nätet åter höja dessa avgifter. Därtill komme, att det icke vore telegrafstyrelsen, som hade att i sista hand bestämma abonnemangavgifternas belopp.

I den tanken att bättre lösning av frågan om en uppgörelse med de enskilda bolagen icke funnes än att, om bolagen själva ansåge med sin fördel förenligt att för skäligt pris överlåta sina nät till staten, genom ett sådant köp samla allas intressen — statens, allmänhetens och även bolagens — på en sida, inledde telegrafstyrelsen underhandlingar med bolagen, vilka underhandlingar resulterade i att telegrafstyrelsen med dessa bolags styrelser avslutade ett köpekontrakt om de bolagen tillhöriga telefonnäten m. m., enligt vilket köpeskillingen skulle utgöra c:a 13,800,000 kronor.

De för köpeskillingsens erläggande nödvändiga medlen tänkte sig telegrafstyrelsen kunna erhålla genom lån, anvisat av Riksdagen, såsom förut medgivits för förvärvandet av övriga enskilda telefonnät i landet, där telegrafverkets egna överskottsmedel icke varit för behovet tillräckliga. Ehuru i detta fall beloppet vore jämförelsevis ganska betydligt, tvekade telegrafstyrelsen dock så mycket mindre att sätta i fråga köpesummans uppbringande i denna form, som de till inköp föreslagna näten kunde i statens ägo giva en avkastning, som genast skulle lämna medel till både ränta och amortering å köpesumman, och som med den stegring i trafiken, vilken efter dittills vunnen otvetydlig erfarenhet vore att emotse, förvisso skulle komma att än ytterligare växa.

På anförda skäl hemställde telegrafstyrelsen i ovan omnämnda skrivelse, att Kungl. Maj:t täcktes godkänna det sålunda upprättade kontraktet.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t i statsrådet den 31 januari 1902 av berörda köpeavtal framhöll vederbörande departementschef, bland annat, att den fråga, som genom telegrafstyrelsens skrivelse blivit underställd Kungl. Maj:ts avgörande, vore av största betydelse för det svenska telefonväsendets korta, men av en sällsynt kraftig och lyckosam utveckling kännetecknade historia. Med en hastighet och framgång, som man på förhand icke kunnat tänka sig, hade statens telefonnät utbredd sig över hela riket dels genom nyanläggningar och dels i avsevärd grad genom inköp av enskilda telefonnät och dessas ombyggande för inkorporering i rikstelefonnätet. Nu gällde frågan att, sedan alla andra avsevärda telefonnät i riket på angivna sätt gått upp i riksnätet, lägga slutstenen för denna del av utvecklingen genom det föreslagna inköpet av de betydande

enskilda näten inom huvudstaden med omnejd, varigenom rikstelefonnätet i avseende å antalet abonnentapparater skulle på en gång ökas med över 50 procent och detta utan att någon ombyggnad av de tillkommande näten skulle behöva ske, då enligt sakkunnigas intygande dessa nät vore väsentligen av samma goda beskaffenhet som rikstelefonnätet.

I enlighet med departementschefens hemställan föreslog Kungl. Maj:t 1902 års Riksdag att med godkännande av det mellan telegrafstyrelsen och de enskilda bolagen träffade avtal såsom lån anvisa det för köpeskillingens erläggande erforderliga penningbelopp.

Denna framställning vann emellertid icke Riksdagens bifall.

De förut gällande samtrafikskontrakten mellan telegrafstyrelsen å ena sidan och de båda bolagen å den andra, vilka uppsagts till upphörande med utgången av juni 1901, hade med hänsyn till den ifrågasatta överlåtelsen prolongerats till den 1 juni 1902. Därefter blevo de ytterligare förlängda för beredande av tillfälle till förnyade underhandlingar om samtrafikens definitiva ordnande. Dessa underhandlingar strandade emellertid på bolagens vägran att ingå vare sig på fri samtrafik eller på nedsättning från 10 till 5 öre av den förut utgående övergångsavgiften, vars bibehållande telegrafstyrelsen icke kunde godkänna, då den i alltför hög grad vore hämmande för rikstelefonens utveckling i huvudstaden, och den 1 juni 1903 upphörde all samtrafik mellan rikstelefonnätet och bolagens nät.

Därefter avslutades den 9 februari 1904 mellan telegrafstyrelsen och de enskilda telefonbolagen ett preliminärt köpe- och bytesavtal. Genom detta avtal skulle omsider ernås den av telegrafstyrelsen länge eftersträfvade förmånen av fri samtrafik mellan abonnenter i de skilda näten. Detta möjliggjordes därigenom, att såväl huvudstaden som ock det gemensamma verksamhetsfältet däromkring uppdelades i två särskilda områden, av vilka telegrafverket och bolagen för telefondriftens framtida bedrivande skulle erhålla var sitt, om ock med vissa modifikationer. Vid denna delning hade emellertid telegrafstyrelsen icke lämnat ur sikte det mål, på vilket dess strävanden dittills utgått, nämligen att till sist i statens telefonverks hand föra tillsammans all för allmänheten upplåten telefondrift i riket. Dock ansåg telegrafstyrelsen icke lämpligt att för den närmare tiden återkomma till det av 1902 års Riksdag förkastade förslaget att för telegrafverkets räkning inköpa hela de enskilda näten.

I proposition den 26 mars 1904 föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen att, med gillande av ovannämnda avtal, såsom lån anvisa det belopp, som

erfordrades för fullgörande av den på telegrafstyrelsen ankommande betalningsskyldighet.

Som ovan av motionärerna framhålles, vann emellertid ej heller detta förslag Riksdagens godkännande.

Under den diskussion, som föregick Riksdagens beslut i frågan, gjordes flera uttalanden i den riktning, att om staten skulle köpa de enskilda bolagens nät, det vore bättre, att köpet skedde på en gång. Det huvudsakliga skälet, varför 1901 års köpeförslag icke av Riksdagen antagits, hade varit det, att förslaget varit för dyrt. Då de förut framhållna ständigt växande olägenheterna och svårigheterna inom huvudstadens telefonväsen gjorde det nödvändigt för telegrafstyrelsen att söka finna någon utväg för deras snara undanrödjande, ansåg sig styrelsen genom dessa uttalanden vid frågans behandling i Riksdagen hava funnit en anvisning, i vilken riktning dess arbeten på frågans lösning borde gå, nämligen åstadkommande av ett förslag till fullständigt köp av de enskilda näten till ett billigare pris än det i 1901 års avtal föreslagna. Telegrafstyrelsen lyckades också efter långvariga förhandlingar med de enskilda telefonbolagen träffa ett köpeavtal, som styrelsen ansåg vara en lycklig lösning av frågan.

Av telegrafstyrelsens underdåniga skrivelse till Konungen den 8 mars 1906 inhämtas, att köpeskillingen enligt detta kontrakt skulle utgöra c:a 16,621,000 kronor och att köpevillkoren representerade en nedsättning i 1901 års köpeskillning av i runt tal 2,730,000 kronor. Att bolagen medgivit en dylik prisnedsättning berodde enligt telegrafstyrelsens förmenande på den ändrade ställning rikstelefonen intoge i huvudstaden tack vare nätets betydliga tillväxt.

På grund av telegrafstyrelsens framställning avlät Kungl. Maj:t till 1906 års Riksdag proposition om godkännande av förenämnda avtal.

I sitt anförande till statsrådsprotokollet framhöll departementschefen, att det från allmänhetens synpunkt måste betecknas såsom en ständigt kännbar olägenhet av stor innebörd, att rikstelefonnätets abonnenter, vilkas antal överstege 85,000, icke kunde komma i direkt telefonförbindelse med de enskilda nätens till ett antal av omkring 42,000 uppgående abonnenter. Likväl kunde icke ifrågasättas, att telegrafstyrelsen skulle återgå till det gamla samtrafikskontraktet, vilket efter den fullständiga omgestaltning, som det svenska telefonväsendet undergått, måste betraktas som otidsenligt, och varigenom för övrigt telegrafstyrelsen skulle själv bidra till att i hög grad hämma rikstelefonens utveckling i huvudstaden. Lika litet kunde man lägga de enskilda telefonbolagen till last, att icke dessa

medgivit samtrafiksavgiftens bortfallande eller sänkning, då de ansétt, att därigenom deras tillvaro äventyrades.

Departementschefen framhöll vidare de tekniska svårigheter och den nationalekonomiska förlust, som uppstode genom den rådande anordningen med dubbla telefonnät över samma orter.

Såsom av den i ovanstående motion lämnade redogörelsen framgår, vann emellertid icke heller det vid 1906 års riksdag av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till ordnande av telefonförhållandena i Stockholm Riksdagens bifall, och var därmed denna fråga för tredje gången fallen.

Utskottet.

Motionärerna vända sig mot ett missförhållande, som berör icke blott Stockholm med omnejd utan hela landet. Statens och den enskilda telefonens stora spridning i och omkring Stockholm gör det relativt lätt för även icke abonnenter av båda telefonerna att komma i förbindelse med varandra. Det rådande dubbelsystemets olägenheter för Stockholms befolkning, vilka närmare framhållas i telegrafstyrelsens såsom bilaga vid detta utlåtande fogade skrivelse, torde väsentligt uppvägas av genom den inbördes konkurrensen nedpressade abonnemangsavgifter och medgiven fri samtalsrätt i avsevärt större utsträckning än i landets övriga delar. Huvudstadens telefonförhållanden äro därför enligt utskottets mening icke så otillfredsställande ordnade för dess befolkning, att av denna anledning ett för staten kostsamt ingripande är påkallat. Däremot torde vara att beakta de olägenheter, som över hela landet förorsakas därav, att telefonförbindelse ej kan erhållas med Stockholmstelefonens stora abonnentkrets i Stockholm och omnejd. Den överföring av samtal, som är medgiven, kan tydligen på intet sätt ersätta före 1901 bestående samtrafik. Därför synes det utskottet, att ett statsförvärv av Stockholmstelefonen med hänsyn till den trafikerande allmänheten är mindre ett lokalt Stockholmsintresse än en hela landet berörande fråga.

Från nationalekonomisk synpunkt måste vidare upprätthållandet av nu rådande dubbelsystem betraktas som förkastligt. Två olika administrationer, framdragandet av dubbla ledningar över eller under jord, mångfalden av dubbla stationer på samma platser m. m. förorsaka kostnader, varav en del otvivelaktigt äro överflödiga. Att genom konkurrensens stimulerande inverkan skulle kunna åstadkommas förbättringar och driftbesparingar, motsvarande dessa ökade kostnader, är ej sannolikt. Ett enhetligt telefonnät i statens hand är därför ur denna synpunkt önskvärdt, och utskottet håller före, att de för upprättandet av ett faktiskt eller rättsligt statsmonopol på detta område uttalade farhågorna äro överdrivna.

Rikstelefonens hittillsvarande utveckling och resultatet av dess monopolställning utanför huvudstaden ge ej stöd för antagandet, att den privata konkurrensen på denna enda plats skulle vara nödvändig för upp-
rätthållandet av ett fullt tillfredsställande telefonväsende.

Även synes den uttalade farhågan, att genom konkurrensens bortfallande en oskäligen förhöjning av abonnemangsvillkoren i Stockholm skulle kunna följa, vara föga motiverad, då ju Riksdagen härutinnan är i sista hand bestämmande. Å andra sidan må medgivas, att för Stockholms del vissa jämkningar i nu rådande förhållande kunna bli en följd av det ordnande efter enhetliga och rättvisa normer av abonnemangsvillkoren över hela landet, som är sedan lång tid tillbaka planlagt, men vars fulla genomförande just hindras av den bestående konkurrensen i huvudstaden. Denna reglering får dock naturligen icke rubba den i jämförelse med utlandet gynnade ställning, som den svenska allmänheten intar med avseende på telefonabonnemangen. Då således det enskilda telefonnätets räntabilitet i statens hand ej får åstadkommas genom ökade bördor å abonnenterna, blir i statsekonomiskt avseende det pris, till vilket nätet kan förvärfvas, avgörande för frågan om ett eventuellt köps fördelaktighet.

Vid bedömandet av det pris, som för staten kan vara antagligt, nödgas man emellertid taga hänsyn ej blott till det inköpta nätets förmåga att affärsmässigt bära sig utan även till de svårigheter eller olägenheter, som kunna vara förenade med anskaffandet av det högst avsevärda kapital, som för nätets inköp är erforderligt. Detta måste anskaffas genom lån i utlandet, då en likvidering med svenska statsobligationer enligt erfarenhet ej medför den beräknade fördelen av ett skuldförhållande till inländska i stället för utländska fordringsägare. Det har visat sig, att på så sätt använda obligationer omedelbart vandra ut på den utländska lånemarknaden för att där trängas med våra övriga lån. Och dessa hava som bekant under senare åren till antal och belopp ökats i så hastigt tempo, att anledning till iakttagande av den största varsamhet finnes. Även fränsett den utländska lånemarknadens nuvarande exceptionellt ogynnsamma läge, synes man av den tendens till ökad statsskuldssättning, som överallt gör sig gällande, ha anledning att befara, att även för oss vid den alltjämt fortgående ökningen av vår statsskuld den starka konkurrensen på den utländska lånemarknaden skall bli alltmer kännbar. Under sådana omständigheter tvingas man till en ytterst sorgfällig granskning av de ändamål, för vilka lånemedel ifrågasättas. Och vid en sådan granskning synes utskottet förklarligt, om företräde ofta måste givas åt kapitalutlägg för grundandet eller understödandet av produktiva eller

socialt betydelsefulla företag, varvid, om nämligen de ekonomiska synpunkterna skola vara avgörande, statsförvärv av redan befintliga företag få komma i andra rummet. Kunnat de företag, som ifrågasättas till inköp av staten, hastigt amortera för dem upptagna lån, måste dock erkännas, att detta förhållande är ägnat att minska betänkligheten mot skuldsättning.

Av det sagda framgår, att utskottet anser undanrödjandet av de olägenheter, som äro förenade med det nuvarande dubbelsystemet i avseende på telefonväsendet, önskvärt. För allmänhetens del torde dessa olägenheter kunna avhjälpas genom ett eventuellt återinförande av lämpliga samtrafiksbestämmelser. En fullt effektiv lösning av frågan är dock vunnen, först då hela det svenska telefontätet är överfört i statens hand. Detta kan ske genom inköp av det privata Stockholmsnätet på grund av frivillig överenskommelse eller genom rättslig statsmonopolisering av hela telefonväsendet. I båda fallen blir kostnadsfrågan det för staten avgörande.

Någon åtgärd från Riksdagens sida, i enlighet med motionärernas förslag, finner däremot utskottet icke för närvarande påkallad. Visserligen har Riksdagen vid tre olika tillfällen avböjt av Kungl. Maj:t framlagda förslag till överenskommelse med det enskilda bolaget, men utskottet kan häri icke finna skäl för antagandet, att Kungl. Maj:t, skulle känna sig förhindrad att framlägga ett förnyat, med hänsyn till alla på frågan inverkan faktorer, för staten förmånligt förslag i ärendet, därest Kungl. Maj:t så funne lämpligt. Ej heller finner utskottet anledning att antaga, att Riksdagen skall undandraga sig en ingående och saklig prövning av en eventuell förnyad framställning från Kungl. Maj:t, då Riksdagens hållning vid föregående tillfällen ej kan tolkas så, som om Riksdagen därmed intagit en principiell ståndpunkt mot åstadkommandet av hela det svenska telefonväsendets sammanförande i statens hand.

På grund av vad ovan anförts, får utskottet hemställa,

att herrar Winbergs och Nilsons i Örebro motion, nr 217, icke måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 april 1913.

På utskottets vägnar
AXEL von SNEIDERN.

Vid detta ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit herrar: von Sneidern, Winberg, Modig, von Hofsten, Hage, Dandenell, Svensson i Betingetorp, Säfström, Carlson i Falun och Kahlström.

Reservation

av hrrar Winberg och Hage, som anført:

»Av vad såväl i motionen anförts, som ock av Kungl. Telegrafstyrelsens yttrande i frågan framgår, att ett missförhållande för närvarande råder på här i frågavarande område, ett missförhållande som både ur praktisk och nationalekonomisk synpunkt medför mycket kännbara konsekvenser. Detta är ock av utskottet konstaterat och erkänt.

Vid ett sådant förhållande framstår frågan, på vilket sätt detta missförhållande skall kunna avhjälpas. Detta kan, som ock utskottet påvisar, tänkas ske på olika sätt. Atingen genom att för statens räkning monopolisera telefonverksamheten i landet eller genom en överenskommelse mellan staten och det enskilda telefonbolaget om statens övertagande — genom inlösen — av bolagets telefontät, eller ock genom överenskommelse om fri samtrafik.

Vilket av dessa sätt att lösa frågan, som kan anses fördelaktigast, därom kunna ju delade meningar råda, i varje fall kan det ju vara svårt att taga bestämd ståndpunkt, innan närmare utredning i ärendet föreligger. Enligt vår mening skulle dock, särskilt med hänsyn till i detta fall föreliggande omständigheter, det förstnämnda vara det riktigaste, vilket även utskottet synes hålla före.

De svårigheter, frågans lösande i ena eller andra riktningen skulle medföra ur ren finansiell synpunkt, kunna enligt vår uppfattning icke få tillmätas så avgörande betydelse, att man icke ens skulle våga begära en utredning i ärendet. Klart är, att vare sig lösningen går i ena eller andra av de två förstnämnda riktningar, ett jämförelsevis avsevärt belopp kräves från statens sida för sakens ordnande, men då man synes utgå ifrån, att detta *ovillkorligen* måste medföra ökad skuldsättning genom upptagande av utländskt lån, torde detta vara en något felaktig slutsats. En närmare undersökning av frågan torde nämligen giva vid handen, att en uppgörelse kunde åvägabringas på sådana grunder, som gäve staten rätt

att amortera den eventuella lösesumman succesivt, och under sådana förhållanden kunde de erforderliga medlen åvägbringas genom nettobehållningen å telegrafverkets egen verksamhet.

Men även om man måste utgå ifrån, att frågans ordnande krävde ett så stort belopp på en gång, att man för erhållande av detsamma måste ytterligare anlita lånevägen, så lär väl näppeligen detta enbart vara tillräckligt skäl för att låta nuvarande missförhållande fortfara. Visserligen bör staten — därom äro vi ense med utskottets majoritet — så mycket som ske kan undvika att öka sin skuld, särskilt den utländska, men ytterst gäller väl dock, icke att staten lånar så litet som möjligt, utan i stället att de upplånade medlen nedläggas i sådana produktiva eller på annat sätt samhällsnyttiga företag, som av allt att döma kunna inte allenast förränta, utan även inom en snar framtid amortera det nedlagda kapitalet, vilket alldeles säkert skulle komma att ske i här förevarande fall. På så sätt placerade lånemedel försämra ingalunda ett lands ekonomiska ställning, utan tvärtom.

Då vi sålunda anse alla skäl tala för, att åtgärder vidtagas för ett ordnande av telefonförhållandena i vårt land på sätt i motionen avses, och då inga hållbara skäl kunnat anföras mot lämpligheten och behovet av en utredning av denna fråga, och då vi dessutom icke kunna biträda den uppfattning, som utskottet låter framskymta, nämligen att Kungl. Maj:t, oaktat vad i denna fråga tidigare förekommit, skulle anse sig böra upptaga densamma och underställa den Riksdagens prövning, även om nu föreliggande motion om utredning bleve av Andra kammaren avslagen, få vi därför hemställa,

att Andra kammaren för sin del må besluta, att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t måtte verkställa en undersökning, huruvida och på vad sätt telefonförhållandena i Stockholm med omnejd må kunna ordnas på ett för såväl staten som allmänheten mera tillfredsställande sätt än vad nu är fallet samt eventuellt för Riksdagen framlägga de förslag, vartill denna undersökning kan giva anledning».

Bilaga.

TILL KONUNGEN.

I skrivelse den 14 februari 1913 har statsrådet och chefen för civildepartementet meddelat att Riksdagens Andra kammarens tillfälliga utskott nr 3, med anledning av en inom nämnda kammare väckt motion, nr 217, om skrivelse till Eders Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om ordnande av telefonförhållandena i Stockholm med omnejd, anhållit om telegrafstyrelsens yttrande över berörda motion, samt att med anledning därav Eders Kungl. Maj:t funnit gott anbefalla telegrafstyrelsen att avgiva och till Eders Kungl. Maj:t komma med det av utskottet sålunda begärda yttrandet.

Till åtlydnad härav får telegrafstyrelsen i underdånighet anföra följande.

Såsom i motionen anförts, har telegrafstyrelsen tre särskilda gånger framlagt förslag till ordnande av telefonförhållandena i Stockholm med omnejd. Samtliga dessa förslag hava godkänts av Eders Kungl. Maj:t, men däremot icke av Riksdagen. Två av förslagen avsågo inköp av de enskilda näten, det tredje avsåg uppdelning av den 70-kilometerscirkel, inom vilken bolaget har sin verksamhet begränsad, i två områden, av vilka det ena skulle bliva telegrafverkets och det andra bolagets verksamhetsfält. Av den diskussion, som fördes i Riksdagen angående det sistnämnda förslaget, kan man draga den slutsatsen, att ett förslag, avsett att ytterligare stärka bolagets verksamhet, även om denna därigenom skulle begränsas till ett ännu mindre område än nu och en tidigare inlösningsrätt förbehållas staten, ej har någon utsikt att vinna Riksdagens bifall, såvida affärsvärdet skall vara normerande för en blivande inlösningsrätt av det enskilda nätet. Om en överenskommelse med bolaget skall komma till stånd, synes den därför böra inriktas på det mål, att åtminstone i framtiden hela telefondriften övergår i statens hand, utan att ovissa kostnader för detta ändamål behöva drabba statsverket. Ett sådant ändamål vinnas ju enklast genom direkt köp, men möjligen torde också något annat sätt för sakens ordnande kunna utfinnas. I varje fall erfordras överenskommelse med bolaget, såvida ej genom lag telefonverksamheten i Sverige göres till statsmonopol. I detta fall torde inlösen av bolagets nät komma att ske efter värdering genom skiljenämnd, varvid ingen bestämmelse om värderingssättet finnes till ledning för skiljemännen.

För bedömande av, huruvida från statens sida aggressiva åtgärder böra vidtagas mot bolaget, vilken tanke framskymtar flerstädes i riksdagsdebatterna, torde böra ihågkommas, att bolagen visserligen ej hava koncession för sin verksamhet i Stockholm, men att det i det avtal av den 13 februari 1891, som före-

gick och åberopas i Eders Kungl. Maj:ts nådiga resolution den 1 maj 1891, tydligen förutsattes, att bolaget skall få driva sin verksamhet i Stockholm med omnejd under 50 år, om också den nådiga resolutionen på vanligt sätt endast avser tillstånd för bolaget att draga sina ledningar över vägar och kronojord.

Om behovet och nyttan för staten av åtgärders vidtagande för att ordna telefonverksamheten i Stockholm med omnejd på ett sätt, som utesluter den nuvarande dualismen, har telegrafstyrelsen uttalat sig i de förut omnämnda underdåniga framställningarna. Av de olägenheter, som vid dessa tillfällen åberopats såsom skäl för de föreslagna åtgärderna, har nu endast en försvunnit, nämligen nedläggningen av kabelblockledningar i Stockholms stads gator och allmänna platser. Genom överenskommelse mellan delegerade för staten och Stockholms stad, träffad under år 1910 och sedermera bekräftad av Stockholms stadsfullmäktige och telegrafstyrelsen, har denna angelägenhet blivit på ett någorlunda tillfredsställande sätt ordnad. Men de övriga olägenheterna, som åberopats, kvarstå i stället allesamman och hava för varje år blivit allt större.

Under det att antalet *dubbelabbonnenter* i Stockholm, det vill säga sådana som varit anslutna till både rikstelefonnätet och det enskilda nätet, utgjorde 2,885 stycken år 1902, 5,218 år 1904 och 6,300 år 1906, har deras antal nu stigit till över 11,000 stycken. Det torde ej vara för mycket att antaga, att 7,000 stycken av dessa abonnenter skulle kunna undvara den ena telefonen, om samtrafik mellan alla telefoner funnes. Om man beräknar medelabonnemangsavgiften för varje sådan onödig apparat till 50 kronor, medför dualismen i telefonväsendet i Stockholm en utgift för allmänheten av 350,000 kronor årligen, vilka medel borde kunna användas bättre i vårt kapitalfattiga land.

Under den tid, som förflutit sedan år 1906, då denna fråga senast var föremål för statsmakternas prövning, hava avsevärda kapital nedlagts såväl av telegrafverket som av Aktiebolaget Stockholmstelefon i kabelblockledningar i Stockholm. En stor del av dessa medel kunna ej komma till någon nytta, om en sammanslagning nu skulle ske. I Stockholms stads gator och allmänna platser hava båda förvaltningarna nu nedlagt var sitt i huvudsak fullständiga rörsystem för kablar, snart nog var sin kabelinledning till varje hus eller kvarter i staden. Telegrafverkets i Stockholm nedlagda kabelblockledningar representera en sammanlagd längd av ej mindre än 26,366 meter. Svårigheterna att framdraga ledningarna hava ökats i avsevärd grad därigenom, att båda systemen hava måste och fortfarande måste taga hänsyn till varandras ledningar. Härigenom bliva anläggningskostnaderna onödigt stora. Motsvarande förhållande är rådande beträffande de ledningar, som äro framdragna utefter vägarna på landet. Här kunna ledningarna ej byggas så raka som önskligt vore, då vanligen den ena sidan av vägen är upptagen av bolagets linje. På grund härav bliva linjerna dels mindre stabila, dels kosta de mera i stagnering, dels bliva de i viss mån längre, än om de kunnat byggas rakare, allt detta ägnat att förhöja såväl anläggningskostnaden som underhållskostnaden.

I staden medföra de dubbla rörsystemen, utom direkta kostnader för nedläggande och för att undvika varandra, den olägenheten att ett betydligt större antal reservledningar behöves för två system än för ett enda med samma abonnentantal som de båda tillsammans.

En blick på närslutna kartor giver ett begrepp om de dubbla router av

kabelblockledningar i staden och såväl kablar som stolplinjer på landet, vilka äro en följd av dualismen.* Minst 10,000 meter kabelblockledning i staden kunna sägas vara överflödiga eller åtminstone ej behövlige under många år framåt, och vad stolplinjerna utanför staden beträffar, skulle med den nuvarande kabeltekniken ej en enda behöva vara dubbel. Och dock gå linjerna jämnloppande på en sammanlagd sträcka av 1,481 km. Kartan visar även, att båda förvaltningarna hava stationer på samma ställen till ett antal av ej mindre än 95 stycken. Och för varje år utvidgas båda näten, nedlägges ytterligare onödigt kapital i nya anläggningar och förbrukas till underhåll av onödiga linjer medel, som borde kunna finna bättre användning.

Den kraftiga ökning, i vilken telefonverksamheten allt fortfarande befinner sig, gör *bristen på samtrafik* alltmera kännbar ju större antal apparater vardera av de skilda telefonnäten kommer att omfatta. Av abonnenterna i rikstelefonnätet, vilket vid 1912 års slut omfattade 148,358 apparater, kunna endast de, ungefär 11,000, som äro abonnenter jämväl hos bolaget, komma i förbindelse med det enskilda nätet, vilket vid samma tid omfattade 68,163 apparater.

Telegrafstyrelsen har sålunda all anledning att fasthålla den ståndpunkt, som kommit till synes i de i motionen refererade underdåniga framställningar, som tre gånger föranlett propositioner till Riksdagen, och sålunda tillstyrka vidtagande av åtgärder, avsedda att på ett såväl för staten som allmänheten mer tillfredsställande sätt ordna telefonverksamheten i Stockholm med omnejd.

Stockholm den 11 mars 1913.

Underdånigst

Herman Rydin.

H. Falkenberg.

Karl Starbäck.

A. Hamilton.

K. E. Landström,
föredragande.

Karl Ahne.

V. Carlheim-Gyllensköld.

* De återopade kartorna ha ej ansetts behöva här införas.